

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ НА ОБЩИНИТЕ В Р БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 1998-2000 Г.*

Развитието на общините в страната за периода 1998-2000 г. се оценява с помощта на интегрален измерител, построен върху обобщаващи измерители за: икономическото състояние; доходния статут на населението; финансовото състояние на общината; инвестиционната ѝ активност; изградеността на техническата инфраструктура и показатели за равнището на безработица и динамика на населението на общините. Оценени са различията в тяхното развитие и са направени сравнения с предходни периоди. По емпиричен път е доказано, че със стабилизиране на макроикономическата среда тези различия нарастват. С помощта на приета работна хипотеза и разработени теоретични модели за устойчиво развитие е оценена всяка конкретна община. Изследвано е взаимодействието между равнище на социално-икономическо и човешко развитие

JEL: H73; H77

За страните в преход от централно планиране към пазарна икономика изследването на социално-икономическите различия на общините е особено полезно, защото те обикновено нарастват. Тяхното изучаване и анализиране има както научноизследователска, така и практико-приложна насоченост.

Оценяването на равнището на развитие на общините се извършва с помощта на отработена методика, в основата на която стои двукратното прилагане на таксономичния метод.¹ Най-напред този метод се прилага за определяне на обобщаващи оценки, характеризиращи отделни аспекти в развитието на общините. С повторното му прилагане върху обобщаващите оценки се получава интегрална оценка, характеризираща тяхното равнище на развитие. Както обобщаващите, така и интегралната оценка се изменят в интервала от 0 до 1 и само за силно изоставащите общини могат да приемат стойности, по-големи от единица.

Същността на използвания таксономичен метод се състои в следното:

- всяка община се характеризира с набор (система) от показатели и се разглежда като многомерен обект;
- всички показатели се стандартизират, с което се превръщат в ненаименовани, сравними величини;

* Статията е преработен вариант на доклада, изнесен от автора на международна научно-практическа конференция на тема "Междообщински различия и финансово състояние на общините в Р България". С., 24 април 2002 г.

Изследването се основава на данни от редовните отчети на бюджета и справките за неразплатените разходи на общините за периода 1998-2000 г. и от НСИ.

¹ *Плюта, В.* Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях. Методы таксономии и факторного анализа. М., Статистика, 1980.

- всички общини се представят като точки в n -мерно Евклидово пространство, където с n е означен броят на използваните показатели;
- сравняването се извършва спрямо фиктивна община, която се характеризира с екстремални (максимални или минимални) значения за отделните показатели;
- равнището на развитие на конкретна община се оценява посредством разстоянието ѝ до фиктивната и на този основа се извършва сравняване и подредба. Колкото това разстояние е по-малко, т.е. колкото общината е по-близо до фиктивната, толкова равнището ѝ на развитие е по-високо, и обратно.

Подредба на общините по равнище на развитие за периода

При изследване равнището на социално-икономическото развитие на общините в страната за периода 1998-2000 г. са използвани обобщаващи измерители и единични оценки за:

X1 - обобщаващ измерител за *икономическото състояние* на общината, формиран въз основа на показателите: данък печалба плюс вноски от печалбата на един жител в трудоспособна възраст; земеделски плюс горски земи на един жител; данък общ доход на един жител в трудоспособна възраст;

X2 - обобщаващ измерител за *състоянието на местните финанси*, формиран въз основа на показателите: собствени приходи на един жител; разходи на един жител; относителен дял на собствените приходи;

X3 - *равнище на безработица* (%);

X4 - обобщаващ измерител за *социалното състояние* на общината, формиран въз основа на показателите: данък общ доход на един жител; социални помощи на един жител;

X5 - обобщаващ измерител за *инвестиционната активност* на общината, формиран въз основа на показателите: целеви субсидии на един жител; дял на целевите субсидии в инвестициите; дял на собствени плюс привлечени инвестиции на един жител; дял на инвестициите в общите бюджетни разходи; инвестиционни разходи на един жител; относителен дял на собствените плюс привлечени инвестиции в бюджетните разходи;

X6 - обобщаващ измерител за *изградеността на транспортната инфраструктура* на общината, формиран въз основа на качествени характеристики за: транспортна съоръженост на територията; гъстота на пътната мрежа; степен на изграденост на електросистемата; степен на задоволеност на населението с питейна вода;

X7 - *изменение в броя на жителите* на общината спрямо 1990 г.

За разлика от предходни изследвания тук се разглежда и инвестиционната активност на общините, но включването ѝ не променя съществено подредбата. За 1998 г. тяхното развитие е изследвано в два варианта: без да се отчита инвестиционната активност и с нейното отчитане. Съответният коефициент за рангова корелация на Спирман има значение 0.9464, което е указание за стабилността (устойчивостта) в подредбата.

Въз основа на данни за екстремалните и средните значения на интегралните измерители по години на разглеждания период се дава най-обща оценка на диференциацията в развитието на общините.

Таблица 1

Значения на интегралните оценки d_{cp} , d_{max} , d_{min}

Година	D_{cp}	d_{max}	d_{min}	$d_{max} - d_{min}$
1998	0.7313	0.8689	0.2821	0.5868
	(37 място)	(Ружинци)	(Челопеч)	
1999	0.7103	0.9614	0.1475	0.8139
	(34 място)	(Джебел)	(Челопеч)	
2000	0.7548	0.9562	0.1510	0.8052
	(33 място)	(Джебел)	(Челопеч)	

От табл. 1 се вижда, че разликата от 0.5868 между екстремалните интегрални оценки за 1998 г. се увеличава на 0.8139 за 1999 г., което е указание за значително нарастване на диференциацията в развитието на общините. За 2000 г. тази разлика е 0.8052, т.е. отчита се съвсем слабо намаляване на диференциацията в сравнение с предходната 1999 г.

Нарастването на диференциацията в развитието на общините в страната за период 1998-2000 г. и резултатите от предходни изследвания по застъпващи се тригодишни периоди след 1992 г. - 1992-1994; 1994-1996; 1996-1998 г., показват наличието на следната тенденция: *при "стабилна" макроикономическа среда диференциацията нараства, а при "нестабилна" се задържа на едно и също равнище.*

Характеризирането на макроикономическата среда като "стабилна", респ. "нестабилна", не почива на строги критерии, поради което е твърде условно. Въпреки това едва ли някой ще оспори, че през първия изследван тригодишен период 1992-1994 г., който в голяма степен съвпада с началото на прехода към пазарна икономика, тя би могла да се характеризира като "нестабилна". Макроикономическата среда пред втория тригодишен период - 1994-1996 г., се определя като "стабилна", въпреки че за последните месеци на 1996 г. това съвсем не е така. Следващият тригодишен период - 1996-1998 г., се характеризира с дълбока икономическа криза и хиперинфлация, поради което макроикономическата среда с право отново се определя като "нестабилна". С въвеждането на паричен съвет тя се стабилизира и за последния тригодишен период - 1998-2000 г., може да се характеризира отново като "стабилна", поради което нарастването на диференциацията в развитието на общините е очаквано.

Известно е, че при нестабилна макроикономическа среда влиянието на регионалните фактори е силно ограничено и общините се развиват в "режим на оцеляване". С нейното стабилизиране влиянието на регионалните фактори се

засилва, което обуславя нарастване на различията в развитието на общините. Провежданата регионална политика в страната противодейства на тази тенденция, но въпреки това различията се запазват на сравнително високо равнище. Следователно поддържането на стабилна макроикономическа среда в перспектива ще доведе до по-нататъшни изменения – по-вероятно нарастване на диференциацията в развитието на общините, при което всяка ще търси своето равновесно място при подредбата.

От табл. 1 се вижда още, че с най-малка интегрална оценка, т.е. първа в подредбата по години на периода 1998-2000 г., е община Челопеч. За предходния период 1996-1998 г. първа е община Девня. Тази промяна се обяснява единствено с включването на инвестиционната активност в това изследване. Освен това значенията на интегралните оценки d_{min} са по-големи от нула, което показва, че не съществува община в страната, която има екстремални значения по всички показатели. Общините Ружинци и Джебел си поделят последните две места в подредбата, както и при предходния период 1996-1998 г. От 262-те общини само 11 са запазили своя ранг за изследвания период. Това са общините: Челопеч (1 място); Гълъбово (5); Приморско (10); Златица (14); Аксаково (21); Пловдив (28); Баните (154); Крушари (170); Хайредин (245); Венец (255) и Димово (259).

Включването на средните показатели за България като отделна община дава възможност за отграничаване на общините с равнище на социално-икономическо развитие над средното за страната. За 1998 г. тази допълнителна (263-та) община е била на 37 място, за 1999 г. – на 34, а за 2000 г. – на 33 място. Това показва, че броят на общините с равнище на развитие над средното за страната непрекъснато намалява.

С цел да се осигури сравнимост на интегралните оценки се определят трансформирани интегрални оценки за 1998, 1999 и 2000 г., които се изменят в интервала $[0,1]$. С тяхна помощ се определя средната трансформирана интегрална оценка за периода 1998-2000 г. и се извършва подредба (ранжиране) на общините в страната по равнище на социално-икономическо развитие (вж. приложението). Според приетия методически подход в първа група се отнасят общините с равнище над средното, т.е. 32 общини. Както вече посочихме, първа в подредбата е община Челопеч, следвана от Девня, Раднево, Козлодуй, Гълъбово, Бобов дол, Камено, Мирково, СГО и т.н., в които е концентрирана индустриална дейност с национално значение. В тази група попадат областните центрове Бургас, Варна, Благоевград, Пловдив, както и някои крайморски общини.

Във втора група се отнасят 141 общини, за които средната трансформирана интегрална оценка е до 50% под средното за страната, т.е. изменя се в интервала $(0.6990 - 0.8481)$, а в трета група – останалите 88 общини, които се характеризират с критично социално-икономическо състояние.

Таблица 2

Разпределение на общините по групи и области за периода 1998-2000 г.

Области	Брой общини	В т.ч.		
		I група	II група	III група
София-град	1	1		
Благоевград	14	1	8	5
Бургас	13	7	5	1
Варна	12	4	5	3
В. Търново	10	1	7	2
Видин	11		5	6
Враца	11	1	2	8
Габрово	4	1	3	
Кърджали	7		1	6
Кюстендил	9	2	6	1
Ловеч	8		5	3
Монтана	11		4	7
Пазарджик	11	2	4	5
Перник	6		6	
Плевен	10		6	4
Пловдив	15	1	10	4
Разград	7		1	6
Русе	8		4	4
Силистра	7		3	4
Сливен	4		4	
Смолян	10		8	2
Софийска	22	8	13	1
Ст. Загора	11	2	7	2
Добрич	8	1	6	1
Търговище	5		2	3
Хасково	11		9	2
Шумен	10		3	7
Ямбол	5		4	1
Общо	262	33	141	88

Разпределението на общините по групи и области за периода 1998-2000 г. (табл. 2) показва, че в 15 области, т.е. в повече от половината, няма общини с равнище на развитие над средното за страната, а в три области - Габрово, Перник и Сливен, няма такива в критично социално-икономическо състояние (трета група). За предходния период 1996-1998 г. разпределението им по групи е, както следва: I група – 45; II – 148; III – 69 общини. Сравнението показва намаляване броя на общините от първа група и нарастване на тези от трета. За посочените промени,

които най-общо могат да се характеризират като негативни, влияние оказва и включването на инвестиционната активност на общините.

Резултатите от изследването на развитието на общините в страната за периода 1998-2000 г. показват:

- Със стабилизиране на макроикономическата среда диференциацията в развитието на общините в страната нараства.
- Значително се увеличава броят на областите (от 10 за предходния период на 15), в които няма общини с равнище на развитие над средното за страната.
- С най-голям брой общини в критично социално-икономическо състояние са областите Видин, Враца и Монтана, формиращи Северозападния район на планиране; Разград и Шумен от Североизточния и Кърджали от Южния Централен район.

Изследване на устойчивостта в развитието на общините

При регионалните изследвания понятието "устойчивост" се свързва с прогресивното и балансираното развитие на отделна територия (респ. община) в перспектива, при отчитане на нейните специфични особености. При изследване устойчивостта в развитието на общините се използва следната работна хипотеза:² една община е в устойчиво състояние, ако рангът ѝ според интегралната оценка съвпада с ранговете по обобщаващите оценки. Измерителят K_i за изследване степента на неустойчивост в развитието на i -тата община се определя по формулата

$$K_i = \sum_{j=1}^k abs(r_i - r_{ij}),$$

където с r_i е означен рангът на i -тата община според интегралната оценка, а с r_{ij} - ранговете според обобщаващите оценки (k на брой).

Проведеното изследване на устойчивостта в развитието на общините за периода 1998-2000 г. показва, че няма община в страната, за която коефициентът K_i да взема значение нула, т.е. ранговете според обобщаващите оценки да съвпадат с ранга според интегралната оценка. Въпреки това чрез разликата в значенията на посочения измерител за началната и крайната години на изследвания период се дава оценка на промяната в степента на неустойчивост. Когато значението на измерителя K_i нараства, степента на неустойчивост се повишава, а когато намалява, се понижава.

Разграничават се следните четири теоретични модела за развитие на община според промяната в подредбата и степента на неустойчивост:

² Янкова, Н. Равнище на развитие на общините в България за периода 1994-1996 г. - Икономически изследвания, 1999, кн. 2.

Социално-икономически различия на общините в Р България за периода 1998-2000 г.

I модел: общината отива по-напред в подредбата или запазва своя ранг, а степента на неустойчивост намалява.

II модел: общината отива по-назад в подредбата и степента на неустойчивост намалява.

III модел: общината отива по-напред в подредбата или запазва своя ранг, а степента на неустойчивост нараства.

IV модел: общината отива по-назад в подредбата и степента на неустойчивост нараства.

В съответствие с тези теоретични модели в табл. 3 е представено разпределението на общините по области за периода 1998-2000 г.

Таблица 3

Разпределение на общините по области според вида на теоретичния модел

Области	Брой общини	В т.ч.			
		I модел	II модел	III модел	IV модел
СГО	1	1			
Благоевград	14	4	2	5	3
Бургас	13	2	4	4	3
Варна	12	2	1	3	6
В. Търново	10	2	1	2	5
Видин	11	3	2	4	2
Враца	11	3	2	3	3
Габрово	4	1	1		2
Добрич	8	3	2	1	2
Кърджали	7	2	3	2	
Кюстендил	9	3	2	2	2
Ловеч	8	1	2		5
Монтана	11	1	5	3	2
Пазарджик	11	3	4	1	3
Перник	6	2		1	3
Плевен	10	2	3	1	4
Пловдив	15	7	2	4	2
Разград	7	1	2	1	3
Русе	8		4		4
Силистра	7	1	1	3	2
Сливен	4			1	3
Смолян	10	2		7	1
Софийска	22	6	1	7	8
Ст. Загора	11	2	3	1	5
Търговище	5	1		2	2
Хасково	11	3	3	2	3
Шумен	10	1	3	5	1
Ямбол	5	1		2	2
Общо	262	60	53	67	81

Според първия модел се развиват 60 общини. Сред тях с най-големи промени в подредбата са: Калояново (с 96 пункта по-напред в подредбата); Стамболийски (54); Антон (49); Трън и Своге (48); Гурково (44); Кърджали и Лъки (42); Оряхово (38); Белоградчик (37); Петрич (29); Първомай (26) и т.н.

По втория теоретичен модел за периода 1998-2000 г. се развиват 53 общини, като с най-големи промени в подреждането са: Каспичан (с 84 пункта по-назад в подредбата); Брезово (62); Ценово (53); Вършец (49); Опан (39); Белица (30); Тервел (29); Долна Митрополия (28); Искър (27); Павликени и Трявна (26); Провадия, Брацигово и Карлово (25) и т.н.

По третия теоретичен модел се развиват 66 общини, от които с най-съществени промени са: Стралджа (отива със 118 пункта напред в подредбата); Бяла-Вн (111); Вълчи дол (98); Перушица (96); Дулово (92); Рудозем (88); Харманли (87); Котел (78); Неделино (77); Мизия (71); Кричим (63); Велики Преслав (49); Алфатар (48); Садово (44); Стражица (43); Лом (40); Правец и Болярово (38); Омуртаг и Долна баня (18); Хаджидимово (33); Съединение (31) и т.н.

Най-голям брой – 81, т.е. близо една трета от общините в страната са се развивали по четвъртия теоретичен модел. Както вече посочихме, те отиват по-назад в подредбата и степента им на неустойчивост нараства. С най-големи промени в подредбата са общините: Борино (79); Самоков (63); Николаево (56); Якоруда и Дряново (54); Септември (53); Айтос (52); Лясковец (50); Ветрино и Борово (49); Тунджа (48); Кнежа, Брезник и Радомир (47); Две могили (46); Средец и Ямбол (44); Левски (41); Добрич-селска и Твърдица (39); Роман и Габрово (38); Аврен (36); Никопол (35); Елена и Макреш (33); Горна Оряховица (31); Луковит (28); Тетевен (25) и т.н.

Резултатите от изследването на устойчивостта в развитието на общините най-общо показват следното:

- Броят на общините, в които степента на неустойчивост нараства, е по-голям (149) в сравнение с тези, в които тя намалява.
- Най-голям е броят на общините (81), които се развиват по IV модел, т.е. отиват по-назад в подредбата и степента им на неустойчивост нараства.
- Общините с най-значителни изменения в подредбата е малко вероятно да продължат да се развиват по същия модел.
- Сравнително равномерно е териториалното разположение на общините от посочените теоретични модели.

Взаимодействие между социално-икономическо и човешко развитие по общини

Достигнатото равнище на социално-икономическо развитие на общините в страната е предпоставка за по-нататъшно човешко развитие.

От своя страна по-високото човешко развитие в общината съдейства за повишаване равнището на социално-икономическо развитие. Последното се изследва за четвърти пореден път по застъпващи се тригодишни периоди след 1992 г., а за втори път, по линия на Програма на ООН за развитие, се изследва развитието на човека по общини и области в страната.

Въпреки съществуващото между социално-икономическото и човешкото развитие взаимодействие посочените изследвания се провеждат самостоятелно по различни методики. При изследване равнището на социално-икономическо развитие се използва "фиктивна" община, спрямо която се извършва сравняването и подредбата, докато индексът за човешко развитие (ИЧР) по общини и области се получава като средна аритметична от следните три променливи:³

1) очаквана продължителност на живота;

2) постижения в образованието: средна аритметична от индекса на грамотност на възрастното население (с тегло 2) и общия индекс на записване в трите образователни степени (с тегло 1) за населението на възраст между 7 и 24 години;

3) брутен вътрешен продукт на човек от населението.

По данни за 1998 г. е проведено изследване на човешкото развитие по области с помощта и на двете методики. Ранжирането на областите според областния индекс за човешко развитие и според интегралната оценка е много близко. Съответният коефициент за рангова корелация на Спирман има значение 0.9937, което е указание за висока степен на съвпадение в ранжировките.

Разделителната способност на ИЧР по общини и области обаче е твърде ниска. За 1998 г. значенията на този индекс по общини се изменят в интервала [0.810-0.688], а по области – в интервала [0.812-0.720]. Тук е необходимо да се посочи, че колкото значенията на ИЧР са по-големи, толкова по-напред в подредбата е съответната териториална система. При интегралния измерител е обратно - колкото по-малко е значението на измерителя, т.е. колкото по-близо до фиктивната териториална система е изследваната община, толкова е по-напред в подредбата.

За 2000 г. интервалите, в които се изменят значенията на ИЧР по области и общини са съответно [0.830-0.735] и [0.809-0.769], т.е. още по-малки. Ниската разделителна способност на ИЧР предопределя направения извод, че "условията за човешко развитие са разпределени относително равномерно сред българските общини".⁴

³ Национален доклад за развитието на човека. 2001, с. 97.

⁴ Доклад за човешкото развитие, България 2000. Мозайката на общините, с. 9.

Като се има предвид, че при определяне на ИЧР първите два от използваните показатели не биха могли да се изменят съществено за тригодишния период 1998-2000 г., логично е да се очакват по-големи промени в подредбата на общините по равнище на социално-икономическо развитие в сравнение с измененията според ИЧР. Резултатите от изследването обаче показват точно обратното. Промените в подредбата на общините според ИЧР са по-големи и съответното значение на коефициента на рангова корелация на Спирман е 0.8095, докато измененията в подредбата на общините по равнище на социално-икономическо развитие се оценяват на 0.9171.

Както беше посочено, между равнището на социално-икономическо развитие и човешко развитие на общините съществува взаимодействие и е логично да се очаква, че със "стабилизиране" на макроикономическата среда силата на това взаимодействие ще нараства. Резултатите от проведеното изследване отново сочат точно обратното. Съответните значения на коефициента на Спирман за 1998 и 2000 г. са 0.6510 и 0.5418 и показват, че силата на това взаимодействие за 2000 г. е по-слаба в сравнение с 1998 г.

Основната причина за посочените разминавания между очаквани и получени резултати трябва да се търси в използваните показатели и по-конкретно в показателя брутен вътрешен продукт на човек от населението по области и общини. Средните значения на преразпределения БВП⁵ за 1998 и 1999 г. са съответно 5735,4 и 4575,9 паритетни долара, т. е. отчита се намаление, като за някои общини то е повече от два пъти. Поради инерционността в икономиката толкова значими отрицателни промени в значенията на посочения измерител за две съседни години са трудно обясними. Използването на показателя БВП на човек от населението при международните сравнения е утвърдена практика, но определянето му по области и общини и използването му при съответните ИЧР поставя редица проблеми, които вероятно ще бъдат успешно решени в перспектива.

Изследването на социално-икономическото и човешкото развитие по общини и области и взаимодействието между тях е необходимо и полезно, защото се дава оценка за развитието на всяка конкретна община на фона на всичките в страната. Освен това въз основа на приетата работна хипотеза за устойчиво регионално развитие се дава възможност за очертаване на основни насоки за отделната община с оглед на по-нататъшното ѝ устойчиво развитие.

⁵ Национален доклад за развитието на човек. 2001, с. 107.

Социално-икономически различия на общините в Р България за периода 1998-2000 г.

Приложение

Интегрални оценки и рангове, характеризиращи равнището на развитие на общините за периода 1998-2000 г.

Общини	Средна трансф. интегр. оценка за периода	Ранг за периода	Интегрална оценка 1998 г.	Ранг 1998 г.	Интегрална оценка 2000 г.	Ранг 2000 г.
1	2	3	4	5	6	7
ЧЕЛОПЕЧ	0.0000	1	0.2821	1	0.1510	1
ДЕВНЯ	0.1787	2	0.3146	3	0.4079	2
РАДНЕВО	0.2472	3	0.2842	2	0.5541	7
КОЗЛОДУЙ	0.3033	4	0.4302	6	0.4830	4
ГЪЛЪБОВО	0.3280	5	0.4208	5	0.4942	5
БОБОВ ДОЛ	0.3876	6	0.4508	7	0.6478	12
КАМЕНО	0.3999	7	0.5881	15	0.4436	3
МИРКОВО	0.4132	8	0.4113	4	0.6323	11
СОФИЯ-ГР.	0.4492	9	0.5808	13	0.5301	6
НЕСЕБЪР	0.4657	10	0.5726	11	0.5652	8
БЕЛОСЛАВ	0.4730	11	0.5298	8	0.5841	9
ПРИМОРСКО	0.4783	12	0.5599	10	0.6101	10
СУХИНДОЛ	0.4906	13	0.5306	9	0.6490	13
ЗЛАТИЦА	0.5472	14	0.5840	14	0.6842	14
ПИРДОП	0.5587	15	0.5784	12	0.6858	15
БАЛЧИК	0.5755	16	0.6289	18	0.6984	17
БУРГАС	0.6028	17	0.6521	22	0.7184	20
ДРАГОМАН	0.6038	18	0.6462	20	0.7007	18
БОЖУРИЩЕ	0.6076	19	0.6101	17	0.7028	19
АКСАКОВО	0.6081	20	0.6515	21	0.7240	21
ЕТРОПОЛЕ	0.6199	21	0.5991	16	0.7391	27
БЕЛОВО	0.6260	22	0.6528	23	0.7507	30
ЦАРЕВО	0.6337	23	0.6786	29	0.6981	16
ВАРНА	0.6364	24	0.6364	19	0.7518	32
МАЛКО ТЪРНОВО	0.6394	25	0.6642	25	0.7346	26
БЛАГОЕВГР.	0.6469	26	0.6921	30	0.7290	25
ПЛОВДИВ	0.6498	27	0.6707	28	0.7466	28
РИЛА	0.6586	28	0.7064	31	0.7273	24
ЧАВДАР	0.6662	29	0.6706	27	0.7767	42
СОЗОПОЛ	0.6697	30	0.7082	32	0.7504	29
РОДОПИ	0.6716	31	0.6698	26	0.7747	40
СЕВЛИЕВО	0.6814	32	0.7231	35	0.7265	23
ПАНАГЮРИЩЕ	0.6846	33	0.6585	24	0.7745	39
СРЕДНО	0.6985	34	0.7313	37	0.7548	33
ТРОЯН	0.6990	35	0.7149	33	0.7514	31
ЯБЛАНИЦА	0.7017	36	0.7386	39	0.7862	44
СТ. ЗАГОРА	0.7090	37	0.7175	34	0.7868	45
КОПРИВЩИЦА	0.7152	38	0.7473	44	0.7596	34

1	2	3	4	5	6	7
ЛЪКИ	0.7153	39	0.7743	64	0.7251	22
РУСЕ	0.7156	40	0.7277	36	0.7926	50
БАТАК	0.7199	41	0.7439	41	0.7721	38
ЧЕПЕЛАРЕ	0.7213	42	0.7578	52	0.7650	36
ТРЕКЛЯНО	0.7240	43	0.7474	45	0.7804	43
ПЕЩЕРА	0.7277	44	0.7449	43	0.7914	48
ТРЯВНА	0.7343	45	0.7447	42	0.8124	68
ДУПНИЦА	0.7382	46	0.7539	51	0.7924	49
БОЛЯРОВО	0.7388	47	0.7812	75	0.7665	37
БЕЛЕНЕ	0.7391	48	0.7636	55	0.7912	47
В. ТЪРНОВО	0.7397	49	0.7612	54	0.7907	46
ЛОВЕЧ	0.7407	50	0.7489	46	0.7992	55
ГОДЕЧ	0.7443	51	0.7530	49	0.7973	54
СМОЛЯН	0.7454	52	0.7647	56	0.7940	51
ХАСКОВО	0.7455	53	0.7535	50	0.8117	66
ГАБРОВО	0.7458	54	0.7379	38	0.8168	76
ШАБЛА	0.7474	55	0.7491	47	0.8104	65
ИХТИМАН	0.7479	56	0.7417	40	0.7755	41
ШУМЕН	0.7513	57	0.7769	66	0.7950	52
РАЗГРАД	0.7534	58	0.7729	62	0.8151	73
Г. ОРЯХОВИЦА	0.7571	59	0.7503	48	0.8200	79
ПОРДИМ	0.7591	60	0.7723	61	0.8027	58
ЛЯСКОВЕЦ	0.7614	61	0.7655	57	0.8332	107
СВИЛЕНГРАД	0.7615	62	0.7788	68	0.7972	53
КАВАРНА	0.7619	63	0.7716	59	0.8130	70
ВРАЦА	0.7622	64	0.7809	73	0.8014	57
ПЛЕВЕН	0.7626	65	0.7655	58	0.8065	60
КРЕСНА	0.7641	66	0.7747	65	0.8143	71
ПОМОРИЕ	0.7644	67	0.7594	53	0.8167	75
АПРИЛЦИ	0.7679	68	0.7798	70	0.8204	80
КОСТИНБРОД	0.7679	69	0.7882	83	0.8037	59
СРЕДЕЦ	0.7690	70	0.7722	60	0.8327	104
КУЛА	0.7711	71	0.7796	69	0.8242	85
СУНГУРЛАРЕ	0.7747	72	0.7846	77	0.8216	82
ДИМИТРОВГРАД	0.7754	73	0.7885	85	0.8278	93
СВОГЕ	0.7757	74	0.8025	110	0.8088	62
КАЗАНЛЪК	0.7783	75	0.7812	74	0.8306	96
БОТЕВГРАД	0.7809	76	0.7984	99	0.8184	77
КОВАЧЕВЦИ	0.7811	77	0.7885	84	0.8156	74
ГОРНА МАЛИНА	0.7819	78	0.7909	87	0.8117	67
ДОБРИЧ-ГР.	0.7826	79	0.7913	88	0.8249	86
БАНСКО	0.7835	80	0.7949	94	0.8128	69
ЯЛБОЛ	0.7839	81	0.7788	67	0.8361	111
ТЪРГОВИЩЕ	0.7849	82	0.7888	86	0.8303	95
СИМИТЛИ	0.7852	83	0.7946	93	0.8193	78
ИВАЙЛОВГРАД	0.7862	84	0.7808	72	0.8273	91

Социално-икономически различия на общините в Р България за периода 1998-2000 г.

1	2	3	4	5	6	7
ПЕРНИК	0.7862	85	0.8017	106	0.8259	90
ГЕН. ТОШЕВО	0.7881	86	0.8007	105	0.8223	84
ОПАН	0.7884	87	0.7858	78	0.8386	117
ПАЗАРДЖИК	0.7894	88	0.7918	89	0.8211	81
КАСПИЧАН	0.7898	89	0.7736	63	0.8501	147
ПРОВАДИЯ	0.7903	90	0.7874	80	0.8328	105
МЕЗДРА	0.7906	91	0.7935	92	0.8312	98
АНТОН	0.7906	92	0.8084	121	0.8144	72
АСЕНОВГРАД	0.7920	93	0.7929	91	0.8220	83
КАРЛОВО	0.7932	94	0.7921	90	0.8378	115
ЛЮБИМЕЦ	0.7935	95	0.7882	82	0.8317	100
САМОКОВ	0.7940	96	0.7800	71	0.8457	134
САНДАНСКИ	0.7941	97	0.7986	100	0.8297	94
ВЪЛЧИ ДОЛ	0.7944	98	0.8320	159	0.8086	61
Г. ДЕЛЧЕВ	0.7948	99	0.8005	103	0.8258	89
ПАВЛИКЕНИ	0.7956	100	0.7974	96	0.8403	122
БЯЛА	0.7959	101	0.8273	146	0.7624	35
РУДОЗЕМ	0.7964	102	0.8305	151	0.8092	63
ЕЛИН ПЕЛИН	0.7968	103	0.8021	108	0.8250	87
СУВОРОВО	0.7970	104	0.8023	109	0.8326	102
РАДОМИР	0.7973	105	0.7841	76	0.8409	123
ДРЯНОВО	0.7985	106	0.7872	79	0.8456	133
БРЕЗОВО	0.7986	107	0.7876	81	0.8482	143
КОСТЕНЕЦ	0.7988	108	0.8006	104	0.8332	106
ПЕРУЩИЦА	0.7990	109	0.8327	160	0.8094	64
СВИЩОВ	0.7990	110	0.7993	101	0.8389	118
КАРНОБАТ	0.7998	111	0.7967	95	0.8361	112
СИЛИСТРА	0.8007	112	0.8068	116	0.8327	103
ЕЛЕНА	0.8032	113	0.7984	98	0.8451	131
ХАРМАНЛИ	0.8032	114	0.8257	143	0.8014	56
СЛИВНИЦА	0.8033	115	0.8060	114	0.8347	110
ВИДИН	0.8036	116	0.8020	107	0.8382	116
МОНТАНА	0.8037	117	0.8039	113	0.8400	120
СЛИВЕН	0.8060	118	0.8072	117	0.8418	126
ХИСАРЯ	0.8069	119	0.8038	112	0.8437	129
ПЕТРИЧ	0.8071	120	0.8155	128	0.8313	99
СТРАЖИЦА	0.8076	121	0.8173	131	0.8256	88
ПРАВЕЦ	0.8088	122	0.8171	130	0.8274	92
ЧИРПАН	0.8090	123	0.8077	118	0.8444	130
РАЗЛОГ	0.8092	124	0.8140	125	0.8364	113
Г. ДАМЯНОВО	0.8092	125	0.8027	111	0.8482	144
ГРАМАДА	0.8129	126	0.8226	138	0.8401	121
ТРЪН	0.8131	127	0.8268	145	0.8311	97
ПОПОВО	0.8150	128	0.8135	123	0.8454	132
ЛЕВСКИ	0.8157	129	0.7978	97	0.8475	138
ДЕВИН	0.8158	130	0.8082	119	0.8476	139

1	2	3	4	5	6	7
КОЧЕРИНОВО	0.8168	131	0.8082	120	0.8473	137
СТРЕЛЧА	0.8172	132	0.8089	122	0.8485	145
НЕВЕСТИНО	0.8188	133	0.8147	127	0.8512	151
НИКОПОЛ	0.8189	134	0.8065	115	0.8508	150
МИН. БАНИ	0.8190	135	0.8268	144	0.8411	125
СТРУМЯНИ	0.8213	136	0.8189	134	0.8472	136
БЕРКОВИЦА	0.8219	137	0.8214	136	0.8527	156
ДОБРИЧ-С.	0.8221	138	0.8147	126	0.8559	165
ИВАНОВО	0.8225	139	0.8204	135	0.8527	157
ТВЪРДИЦА	0.8229	140	0.8136	124	0.8552	163
ГУРКОВО	0.8231	141	0.8410	172	0.8425	128
БЯЛА	0.8243	142	0.8169	129	0.8501	148
ВЕЛ. ПРЕСЛАВ	0.8245	143	0.8319	158	0.8344	109
ЗЕМЕН	0.8256	144	0.8251	142	0.8532	158
КЮСТЕНДИЛ	0.8261	145	0.8289	149	0.8477	140
ДОСПАТ	0.8263	146	0.8246	141	0.8479	141
БОБОШЕВО	0.8274	147	0.8307	153	0.8482	142
ЗЛАТОГРАД	0.8282	148	0.8342	162	0.8494	146
НОВА ЗАГОРА	0.8284	149	0.8181	132	0.8514	152
БРЕЗНИК	0.8291	150	0.8181	133	0.8611	180
СТАМБОЛИЙСКИ	0.8297	151	0.8414	173	0.8393	119
БАНИТЕ	0.8323	152	0.8307	154	0.8515	154
БОРОВО	0.8337	153	0.8230	139	0.8649	188
МЪГЛИЖ	0.8346	154	0.8243	140	0.8582	169
ЕЛХОВО	0.8353	155	0.8317	157	0.8506	149
ТОПОЛОВГРАД	0.8356	156	0.8309	155	0.8574	167
ВЪРШЕЦ	0.8371	157	0.8276	148	0.8690	197
БОЙНИЦА	0.8375	158	0.8451	181	0.8540	160
ДУЛОВО	0.8377	159	0.8532	200	0.8337	108
БР. ДАСКАЛОВИ	0.8385	160	0.8306	152	0.8545	162
ДОЛ. МИТРОП.	0.8403	161	0.8314	156	0.8638	184
КРИЧИМ	0.8406	162	0.8522	198	0.8465	135
МАДЖАРОВО	0.8408	163	0.8380	168	0.8523	155
ЧУПРЕНЕ	0.8409	164	0.8479	185	0.8579	168
КАЛОЯНОВО	0.8411	165	0.8522	197	0.8326	101
ТУТРАКАН	0.8426	166	0.8361	164	0.8583	171
КОТЕЛ	0.8431	167	0.8573	205	0.8422	127
АЙТОС	0.8443	168	0.8274	147	0.8698	199
КРУШАРИ	0.8448	169	0.8387	170	0.8583	170
ТЕТЕВЕН	0.8458	170	0.8362	165	0.8665	190
МАДАН	0.8465	171	0.8484	187	0.8553	164
СЪЕДИНЕНИЕ	0.8467	172	0.8504	192	0.8540	161
КЪРДЖАЛИ	0.8474	173	0.8514	195	0.8515	153
АВРЕН	0.8475	174	0.8304	150	0.8642	186
ТУНДЖА	0.8478	175	0.8215	137	0.8641	185
САП. БАНЯ	0.8493	176	0.8433	177	0.8611	179

Социално-икономически различия на общините в Р България за периода 1998-2000 г.

1	2	3	4	5	6	7
ИСПЕРИХ	0.8496	177	0.8438	178	0.8586	172
САТОВЧА	0.8519	178	0.8455	182	0.8649	187
ЯКОРУДА	0.8522	179	0.8358	163	0.8760	217
САДОВО	0.8525	180	0.8567	203	0.8537	159
ВЕТРИНО	0.8534	181	0.8335	161	0.8742	210
СИТОВО	0.8534	182	0.8428	175	0.8592	173
ДВЕ МОГИЛИ	0.8537	183	0.8380	166	0.8746	212
СИМЕОНОВГРАД	0.8540	184	0.8465	184	0.8592	174
ХАДЖИДИМОВО	0.8541	185	0.8524	199	0.8564	166
ЧЕРВЕН БРЯГ	0.8552	186	0.8513	194	0.8702	200
БОРИНО	0.8552	187	0.8487	188	0.8664	189
СМЯДОВО	0.8553	188	0.8465	183	0.8593	175
НИКОЛАЕВО	0.8554	189	0.8380	167	0.8788	223
ГЛАВИНИЦА	0.8568	190	0.8391	171	0.8722	206
ЧИПРОВЦИ	0.8576	191	0.8439	179	0.8608	178
СЕПТЕМВРИ	0.8588	192	0.8382	169	0.8781	222
ПОЛ. ТРЪМБЕШ	0.8596	193	0.8588	208	0.8673	192
КУБРАТ	0.8600	194	0.8491	189	0.8723	207
НОВО СЕЛО	0.8604	195	0.8575	207	0.8680	194
МАКРЕШ	0.8605	196	0.8447	180	0.8747	213
ЛУКОВИТ	0.8613	197	0.8432	176	0.8718	204
ПЪРВОМАЙ	0.8622	198	0.8654	222	0.8687	196
БЕЛОГРАДЧИК	0.8623	199	0.8605	213	0.8601	176
ГУЛЯНЦИ	0.8627	200	0.8520	196	0.8718	203
ОМУРТАГ	0.8638	201	0.8611	215	0.8615	181
БРАЦИГОВО	0.8649	202	0.8505	193	0.8762	218
ДОЛ. ДЪБНИК	0.8651	203	0.8548	202	0.8714	201
НОВИ ПАЗАР	0.8652	204	0.8501	191	0.8743	211
АЛФАТАР	0.8652	205	0.8706	230	0.8630	182
ДЪЛГОПОЛ	0.8654	206	0.8637	220	0.8806	225
ОПАКА	0.8665	207	0.8569	204	0.8676	193
МАРИЦА	0.8668	208	0.8001	102	0.8410	124
ГЪРМЕН	0.8669	209	0.8600	211	0.8670	191
ЦЕНОВО	0.8674	210	0.8419	174	0.8818	227
ЛЕТНИЦА	0.8681	211	0.8603	212	0.8750	214
ВЕЛИНГРАД	0.8691	212	0.8718	233	0.8696	198
КНЕЖА	0.8702	213	0.8483	186	0.8893	233
СТРАЛДЖА	0.8706	214	0.8717	232	0.8365	114
КРИВОДОЛ	0.8707	215	0.8620	217	0.8725	208
РОМАН	0.8711	216	0.8491	190	0.8837	228
ЛЕСИЧОВО	0.8725	217	0.8628	219	0.8756	216
РАКОВСКИ	0.8739	218	0.8609	214	0.8684	195
БОЙЧИНОВЦИ	0.8740	219	0.8592	210	0.8778	219
УГЪРЧИН	0.8747	220	0.8591	209	0.8841	229
ДОЛНИ ЧИФЛИК	0.8753	221	0.8643	221	0.8805	224
ЗЛАТАРИЦА	0.8757	222	0.8686	227	0.8719	205

1	2	3	4	5	6	7
ТЕРВЕЛ	0.8770	223	0.8546	201	0.8866	230
ЧЕРНООЧЕНЕ	0.8779	224	0.8700	229	0.8780	220
ДОЛНА БАНЯ	0.8796	225	0.8755	236	0.8714	202
МЕДКОВЕЦ	0.8803	226	0.8787	238	0.8780	221
ПАВЕЛ БАНЯ	0.8817	227	0.8731	234	0.8807	226
ВЕТОВО	0.8827	228	0.8575	206	0.8934	237
СТАМБОЛОВО	0.8841	229	0.8672	223	0.8929	235
БЕЛИЦА	0.8846	230	0.8627	218	0.8997	248
СЛИВО ПОЛЕ	0.8853	231	0.8699	228	0.8954	240
ЛОЗНИЦА	0.8856	232	0.8678	225	0.8874	232
МИЗИЯ	0.8863	233	0.8929	248	0.8603	177
БЯЛА СЛАТИНА	0.8905	234	0.8674	224	0.8871	231
БРУСАРЦИ	0.8923	235	0.8685	226	0.8947	238
ИСКЪР	0.8928	236	0.8614	216	0.8986	243
БОРОВАН	0.8946	237	0.8778	237	0.8986	244
САМУИЛ	0.8949	238	0.8750	235	0.8947	239
РУЕН	0.8980	239	0.8711	231	0.9034	253
ОРЯХОВО	0.8990	240	0.9028	253	0.8756	215
МОМЧИЛГРАД	0.8996	241	0.8815	240	0.8925	234
ХИТРИНО	0.9004	242	0.8819	241	0.8993	247
ЛОМ	0.9009	243	0.8959	249	0.8736	209
ЗАВЕТ	0.9023	244	0.8923	246	0.8933	236
БРЕГОВО	0.9032	245	0.8819	242	0.8991	246
РАКИТОВО	0.9036	246	0.8906	244	0.9004	249
ЦАР КАЛОЯН	0.9038	247	0.8807	239	0.9058	254
КИРКОВО	0.9044	248	0.8855	243	0.9023	251
ХАЙРЕДИН	0.9047	249	0.8912	245	0.8990	245
АНТОНОВО	0.9055	250	0.8977	251	0.8977	242
ВЪРБИЦА	0.9085	251	0.8976	250	0.8970	241
НЕДЕЛИНО	0.9161	252	0.9373	260	0.8634	183
НИКОЛА КОЗЛЕВО	0.9182	253	0.9088	256	0.9031	252
КРУМОВГРАД	0.9198	254	0.8926	247	0.9117	258
АРДИНО	0.9239	255	0.9120	257	0.9016	250
ВЕНЕЦ	0.9246	256	0.9071	255	0.9091	255
ЯКИМОВО	0.9262	257	0.9129	258	0.9098	256
КАЙНАРДЖА	0.9375	258	0.9059	254	0.9108	257
ВЪЛЧЕДРЪМ	0.9401	259	0.9020	252	0.9202	260
ДИМОВО	0.9470	260	0.9335	259	0.9128	259
КАОЛИНОВО	0.9637	261	0.9440	261	0.9242	262
РУЖИНЦИ	0.9844	262	0.9689	263	0.9212	261
ДЖЕБЕЛ	0.9977	263	0.9641	262	0.9562	263

24.IV.2002 г.